

Вчитель: Шитель А. В.

План-конспект уроку з української мови

6 клас

Тема. РЗМ. Письмовий твір - опис “Морський пейзаж” в художньому стилі за картинами українських пейзажистів.

Мета уроку: формувати предметні компетентності: розвиток орфографічних умінь; формування умінь лексичної грамотності;

ключові компетентності: уміння вчитися протягом життя (формувати уміння здійснювати пошук інформації); математична (формування умінь складати схему за поданим матеріалом), екологічна грамотність і (готовність зберігати природні ресурси);

спостерігати над лексикою морської тематики, визначати її змістове навантаження при описі моря, аналізувати картини з морським пейзажем, створювати опис-природи моря;

розвивати навички зв'язного мовлення, мислення, творчі здібності, уяву, спостережливість, увагу;

стимулювати бажання досліджувати й аналізувати мовні явища;

удосконалювати навички роботи в групах;

збагачувати словниковий запас учнів;

узагальнити та систематизувати знання про типи мовлення, удосконалювати вміння складати висловлювання;

сприяти вираженню особистих вражень, використовуючи виражальні можливості прикметника, інтерпретувати ідеї пейзажного живопису, виражені митцем.

Тип уроку. Розвиток усного та писемного мовлення.

Обладнання. Репродукції картин художників, робочий листок лексичного матеріалу, Slide.ly, Youtube.

Попередня робота: створення віртуальної виставки сучасних полотен на морську тематику, зібрані учнями матеріали можуть бути використані для написання твору-опису.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний етап.

Прийом “Налаштування на урок”

Перегляд відео [«То моє море»](#).

II. Актуалізація навчального досвіду.

Приєм “ Асоціативний ряд”

Після перегляду відео, безперечно, одразу захотілося відпочити на узбережжі Чорного моря. А з чим у вас асоціюється море? Створіть асоціативний ряд.

Бесіда

- Чи доводилося вам колись бувати біля моря?
- З чим асоціюється у вашій уяві море?
- Які звуки ви чуєте, коли уявляєте море? Обґрунтуйте відповідь.

Застосування. Послухайте звуки моря та *опишіть характер і настрій моря* (робочий листок, дошка):

Море: Грайливе, іскристе , променисте, веселе, яскраве, усміхнене, світле, блискуче, святкове, темне, сяюче, різнокольорове, жваве, різнобарвне, страшне, непостійне, спокійне, бурхливе, могутнє і величне непостійне, спокійне, могутнє і величне, ніжне, тривожне, сердите, грізне.

- Хто із відомих письменників, художників, режисерів у своїй творчості звертався до теми моря?

III. Активізація потрібного навчального досвіду.

Приєм “Мовний футбол”

- Які типи мовлення ви знаєте ?
- Дайте визначення такого типу мовлення, як опис.

(ОПИС - це висловлювання про певні ознаки, властивості предмета чи явища. В описі дається характеристика людей, предметів, явищ природи шляхом перелічення їх головних, суттєвих ознак.)

- Які ж ознаки художнього стилю? *(Це емоційно-забарвлена лексика: епітети, порівняння, синоніми, слова в переносному значенні)*

- На які типи поділяється наше мовлення? *(Опис, розповідь, роздум)*
- На яке питання даємо відповідь в описі? *(Який предмет чи особа)*
- Що можна описувати? *(Усе, що нас оточує: людей, тварин, процес праці, явища, предмети)*

- З яких частин складається опис? *(Загальне враження, окремі ознаки, деталі, висновок-ставлення до описуваного)*

- Як називається опис природи? *(Пейзаж)*
- Як називаються художники, які зображують природу? *(Пейзажисти).*
- Який буває пейзаж? *(Сільський, міський, парковий, морський - **марина**, гірський.)*

IV. Пояснення нового матеріалу та способів виконання дій.

Вступне слово вчителя

Живопис складається із 5-ти головних елементів: це передача форми, кольору, світла, матеріалу, простору. Сьогодні ми звернемо увагу на один із цих елементів - колір, використання кольору під час опису картини.

Є такий вираз «Музика живопису». Адже подібно до того, як музика оперує 7-ма нотами, так і живопис оперує 7-ма основними кольорами.

І як музика охоплює цими нотами всю звукову стихію, так і живопис за допомогою кольорів охоплює складний світ, де панує безліч відтінків. Пейзажний жанр виник в країнах Азії, а пізніше і в Європі.

Сьогодні ми повинні поєднати музику, живопис і слово.

Словникова робота

Пейзаж – жанр образотворчого мистецтва, присвячений зображенню природи, що оточує людину: дерева, пагорби, гори, річки, краєвиди, села й міста, море.

Пейзаж — один із композиційних компонентів художнього твору: опис природи, будь-якого незамкненого простору зовнішнього світу.

Зображення морського пейзажу називається **марина**.

Мариністичний жанр – жанр образотворчого мистецтва із зображенням морських пейзажів.

Мариніст – художник, що зображає марини (картини морського пейзажу).

Маринізм — морська тематика в художній літературі, позначена не тільки естетичним переживанням морських краєвидів та життя моряків, а доволі часто й поривом у незвіданий простір, бажанням до відкриття нового.

Слово вчителя

Вічна загадка морського плеса та бажання людини знайти відгадку до його розуміння відкривають перед нами все більше нових граней осмислення мегаобразу моря. При творенні образу моря, водної стихії, мариністи подаючи водночас своє оригінально-авторське, філософськи насичене, суб'єктивне бачення цього образу, який за частотністю і символічним насиченням можна визначити як один із важливих мотивів їх творчості. Змалювання моря - традиційна тема в письменстві. До поетичної мариністики зверталися багато українських письменників. В творах їх більшості присутня морська тема.

Прийом «Віртуальна подорож»

Чи любите ви подорожувати морськими просторами? А як щодо віртуальної мандрівки полотнами фантастичних морських пейзажів відомих художників? Запрошую всіх охочих послухати лагідний плескіт хвиль, поспостерігати за підводними мешканцями та подихати свіжим морським повітрям!

[\(«Віртуальна подорож»\)](#)

Бесіда

Яким постає образ моря на запропонованих репродукціях?

V. Формування нового навчального досвіду.

Робота з відео.

Метод «Спостереження» (розвиток аудіативних умінь)

Перегляньте відео [«Відомий художник – Іван Айвазовський»](#)

- Що нового ви дізналися про відомого художника?

Перегляд картин І. Айвазовського.

Бесіда

Море – одне із чудових витворів природи. Кожний стан моря є настільки незвичайним і неповторним, що викликає у нас найрізноманітніші почуття.

- Які ж саме? *(Коли ми бачимо штормове море, то в нас виникає відчуття страху, незахищеності.)*

- Якими ви уявляєте себе серед вируючої стихії? *(Ми уявляємо себе крихітними та самотніми. Море на світанку викликає почуття безкінечності та впевненості. Удень ми просто насолоджуємося його величністю. А під час заходу сонця у нас раптом в душі пробуджується все найпрекрасніше, ми починаємо мріяти.)*

- Яка найвідоміша картина І. Айвазовського? **(«Дев'ятий вал»)**

Робота з картиною

Пропоную розглянути репродукцію картини «Дев'ятий вал». Це найвідоміша з картин художника.

- З якими поетичними рядками асоціюється картина?

(із поезією Ситника: “Зелена хвиля, мов із скла, З розгону стала на диби.

До неба гребінь підняла Розлючена гора води

Й завмерла на коротку мить... І зараз в прірву полетить,

З шаленим ревом, зверху вниз, Розбившись на мільярди бризг.”

Осмислення картини за запитаннями

- До якого жанру образотворчого мистецтва належить картина? *(пейзаж морський, марина)*

- Який час доби на ній відтворено? *(ранок, схід сонця)*

- Що змальовано на першому плані? *(люди на уламку від корабля чи човна)*

- Що змальовано на другому плані? *(хвилі, небо, схід сонця)*

- Яким є море? *(неспокійне, штормить)*

- Чим воно привертає увагу глядача? *(зміною кольору води, високими хвилями, переходом одних кольорів в інші, боротьбою людей зі стихією)*

- Яким є небо? *(хмарне, затягнуте важкими хмарами, які зливаються в єдине ціле з хвилями)*

- Який стан природи передав художник? *(стихія – шторм на морі)*

- Яка кольорова гама переважає на полотні художника? Які кольори ви бачите на картині? *(Колорит цієї картини містить широку гаму відтінків жовтого, помаранчевого, рожевого кольорів у небі в поєднанні із зеленим, синім та фіолетовим у воді.)*

- Які почуття викликає у вас ця картина? *(Морський пейзаж не залишає нас байдужими, примушуючи переживати, співчувати.)*

- За допомогою яких засобів виразності художникові вдалося викликати у нас такі почуття? *(кольорова гама)*

- На вашу думку, чи мають шанс урятуватися ці моряки? *(Буря ще напружує свої м'язи, але її останні зусилля є марними. Шторм відступив перед мужністю людини.)*

- А як про це повідомляє художник? *(Айвазовський знайшов засоби для зображення величі, сили і краси морської стихії.)*

- Яке загальне враження від картини?

Робочий листок лексичного матеріалу

1.**Море:** грайливе, іскристе, променисте, веселе, яскраве, усміхнене, світле, блискуче, святкове, темне, сяюче, різнокольорове, жваве, різнобарвне, страшне, непостійне, спокійне, бурхливе, могутнє і величне, непостійне, спокійне, могутнє і величне, ніжне, тривожне, сердите, грізне, неначе «дихає», смарагдове, безмежне, нескінченне, штормовий хаос.

2.**Небо:** яскраве, червоне, темно – зелене, золотаво – рожеве.

3.**Люди:** нещасні, мужні, завзяті, моряки, сильні, хоробрі

4.**Хвилі:** морські, гігантські, зелені, гребені, «Дев'ятий вал», вируючі, розлючені, люті.

5.**Уламок корабля:** дерев'яний,

6.**Сонце:** ранішнє сонце, палюче, помаранчеве, сонячне світло, потужним потоком прорізає темряву,

7.**Кольори:** рожевий, фіолетовий всі кольори веселки, золотисті, бузкові, лілово – фіолетові, темна колористична гама, жовтий, рожевий.

Опорні слова: море, небо, грає, переливаючись, літаючи, синіючи, зеленіючи, плескіт, вабить око, шумить, хвилі, залишаються у серці назавжди.

Образотвора лексика: марина, мариніст, морський пейзаж, холодні кольори, теплі кольори, перспектива, злиття кольорів, яскраві кольори, барви, відчуття простору, контрастні кольори, акварель, кут зору, точка зору, відтінки кольорів, світлі плями, відблиски,

Поради щодо роботи над твором

1. Сформулюйте основну думку твору.

2. Продумайте, які типи мовлення можуть бути поєднані у творі.

3. Доберіть із робочих матеріалів необхідні для розкриття теми й основної думки, вживайте оцінні слова та художні засоби, що передають ставлення до описуваного.

4. Згрупуйте матеріал за окремими питаннями.

5. Визначте послідовність використання матеріалу, зв'язок окремих частин, використовуйте відповідний стиль мовлення.

6. Складіть план твору.

7. Поміркуйте над вашим ставленням до описуваного.

Слово вчителя

Описуючи картину, ви маєте передати певний характер і настрій моря – ніжний, веселий чи тривожний, сердитий, грізний. Ви можете використати при написанні твору – опису природи (моря) за картиною такі вислови:

На передньому плані, на другому плані картини, кольорова гама, гра світлотіней, зображені деталі.

Твір-опис за картиною І.К. Айвазовського «Дев'ятий вал» (зразок)

Я дуже люблю море. Мені здається, що коли я дивлюсь на море, у мене відпочиває душа.

У Криму, у Феодосії, знаходиться музей видатного художника Івана Айвазовського. Він усе життя малював море. Тепер я знаю, що художник, який пише морські пейзажі, називається мариністом. Особливо вразила мене картина І. Айвазовського «Дев'ятий вал». Уявіть собі, на морі буря. Над розбурханою безоднею низько нависло лиховісне, похмуре небо. Здається, що за мить воно зіллється з величезною хвилею. Хвиля піднялась, наче звір-велетень, що став дибки. На уламках корабля, який поглинуло море, бореться зі стихією купка сміливців. Насувається дев'ятий вал. Під ним люди можуть загинути! Але крізь кошлаті, пошматовані хмари вже пробивається сонячне світло — промінь надії. Треба за будь-яку ціну витримати!

«Дев'ятий вал» — одна з найзнаменитіших картин Івана Айвазовського. Створена в 1850 році картина відразу ж стала найзнаменитішою і була придбана Миколою І. На картині «Дев'ятий вал» Айвазовський показує море, яке ще не встигло заспокоїтися після шаленого нічного шторму, і людей, на уламках човна в океані. Золоті промені вранішнього сонця освітлюють хвилі. Найбільша з них — дев'ятий вал — вже готова обрушитися на людей. Змучені нерівною боротьбою зі стихією, вони намагаються врятуватися на дерев'яних уламках щогли свого корабля. Всіма образотворчими засобами Айвазовський підкреслює велич моря і завзятість людей. Але ми не бачимо на картині жаху катастрофи. Нехай шаленіє стихія і котяться гігантські хвилі. Віра і мужність людей допоможуть їм справитися з бідой. З чудовою майстерністю і силою передано Айвазовським красу моря, що хвилюється і здається по-справжньому «живим». Верхня частина полотна написана в рожево-фіолетових тонах — перші промені сонця проходять через схожі на туман, хмари. Внизу — тривожне синьо-зелене море, гребені хвиль якого переливаються всіма кольорами веселки. Барвіста пишність раннього сонячного ранку над бурхливим морем передана І. Айвазовським з чудовою сміливістю і силою. Він з'єднав в єдине ціле золотисті, бузкові, зелені та сині тони. У картині все знаходиться в русі, і глядачеві інколи здається, що кольори ці змінюються разом з морськими хвилями. Картина Айвазовського «Дев'ятий вал» — гімн мужності

людини, що бере верх над силами стихії, наскільки страшної, настільки і прекрасної у своїй величі.

Робота над власним твором-описом

VI. Узагальнення й систематизації набутого навчального досвіду.

Бліц-опитування

- Як називається картина, на якій зображено море? (*Марина*)
- Який художник присвятив все своє життя зображенню моря?

(*І.К.Айвазовський*)

- В якому місті народився і створив найкращі свої роботи цей художник?

(*Феодосія*)

- Якими музичними фарбами композитор намалював море? (*Спокійне, величне тощо*)

VII. Контроль та корекція набутого навчального досвіду.

Мікрофон

Урок видався мені цікавим , тому що....

VIII. Підсумковий етап.

Прийом «Перевтілення»

Учням пропонується завдання перевтілитися у відомого художника Айвазовського і від імені мариніста розповісти про те, чому улюбленою темою для своїх пейзажів художник обрав море? Яке море він любить найбільше?

IX. Домашнє завдання.

1. Продовжити роботу над твором-описом “Морський пейзаж” за картиною І. Айвазовського «Дев’ятий вал».